

ŽENSKI SVET

GLASILO ŽENSKIH DRUŠTEV V JULIJSKI KRAJINI

Izhaja prve dni vsakega meseca. — Letna naročnina : L 14 ; polletna : L 7 ; četrletna : L 3·50 ; poedini zvezki : L 1·20. — Uredništvo in uprava : Trst, posta centrale, poštni predal šte. 384. — Odgovorna urednica : C. E. Godinova. — Tiska „Tiskarna Edinost“ v Trstu, via San Francesco d' Assisi 20.

LETNIK I.

SEPTEMBER

ŠTEVILKA 9.

===== VSEBINA 9. ŠTEVILKE: =====

OBRAZI IN DUŠE. — VII. LEPA VIDA V DUŠI CANKARJEVI (Srečko Kosovel)	Stran	193
SCHERZO. (Ulva)	„	194
OLESJA. A. I. Kuprin. (Iz ruščine prevela P. Hočevarjeva) — (Nadaljevanje.)	„	194
GABRIJAN IN ŠEMBILIJ. (Dr. Ivan Lah) — (Nadaljevanje)	„	200
SLOVO. (Zvonimir Kosem)	„	202
ŽENSKA VOLILNA PRAVICA. (J. P.)	„	205
IZVESTJA : Društvena poročila. - Po ženskem svetu. - Materinstvo. - Gospodinjstvo. - Kuhinja. Modno poročilo. - Književnost in umetnost. - Razgovori.	Stran	211, 212, 213, 214, 215, 216.

===== UREDNICA : PAVLA HOČEVARJEVA. =====

V čevljarnici FORCESSIN

Trst, pri Sv. Jakobu, via Giuseppe Caprin 5

dobite najtrpežnejše

obuvalo za moške, ženske in dečke

Specijaliteta otroškega obuvala.

Cene posebno zmerne.

Postrežba točna.

DR ETTORE d'OSVALDO

Gorica - Corso Verdi 24 (Trg. Dom)

specijalist za očne bolezni

perfekcioniran na dunajski kliniki.

ORDINIRA OD 10 - 12 IN OD 3 - 4.

PODRUŽNICA

Ljubljanske kredit. banke v Gorici

Corso Verdi „Trgovski Dom“

TELEFON ŠTEV. 50. Brzojavni naslov: LJUBLJANSKA BANKA.

Deln. glavn. in rezerve: **CENTRALA: LJUBLJANA** Dinarjev 36 milijonov.

PODRUŽNICE: Brežice, Kranj, Metkovič, Celje, Novi Sad, Ptuj, Sarajevo, Split, Trst.

Obrestujé vloge na knjižice po $4\frac{1}{2}\%$. Na daljšo odpoved vezane vloge po dogovoru. — Nakup in prodaja vsakovrstnega tujega denarja. — Izvršuje vse v bančno stroko spadajoče posle najkulantnejše. — Uradne ure za občinstvo od $8\frac{1}{2}$ — 12 in od 3 — 5. Ob sobotah popoldne, nedeljah in praznikih zaprto.

MIRODILNICA

v zvezi z lastno parfumerijo

E. GRAPULIN - GORICA

(nasproti ljudskemu vrtu)

Na drobno. — Cene brez konkurence. — Na debelo.

Obrazi in duše.

VII.

LEPA VIDA V DUŠI CANKARJEVI.

„In vse skupaj je farsa!“ je rekel Milan, kajti sanje so ga osleparile. Osleparilo ga je celó hrepenenje. Hrepenenje, ki je bilo luč tistega rosnega sveta, od solz in bolesti vlažnega. V temni jeseni, ko zagrinja blato njive, je hodil preko polja. Tesno so se oprijemali čevlji blata, da je bila stopinja težka in trudna. Ali oči, te presrečne oči! Dvignile so se nad meglo in blato, do Boga so stopile in ga gledale. Jasna luč je bleščala, kakor bi bila samó od rose in zlata. Kamor so se ozrle: nebo brez tal, luč brez konca — zvrnelo se je v glavi Milanu in je padel. Ne bele tančice sanj — blatna, ilovnata cesta mu je bila ležišče.

Tako je hodil Milan. Vedel je, da je Lepa Vida, kajti slutil jo je. V plahi bolesti Francke jo je uzrl; ali njen obraz je bil s trnjem kronan, rdeča kri je curljala od njenega srca. Iskal jo je v Nini. Nina je odprla okno in njeno srce je bilo morje pričakovanja. Zvezde so sijale na vrt; daljni odsevi so se spajali z njeno molitvijo — čakala je, da pade zvezda v naročje in zaplaka z njeno samoto. Tiha je bila zemlja, kot bi umrla, visoko nad njo so hitele zvezde, Nina pa je čakala, čakala.

Tako je bilo, dokler ni Milan obupal. In takrat se je napravil, da bo pripovedoval. Dolga in žalostna zgodba je, in da vidiš, kod je Milan hodil, je treba mraku in noči. In da čutiš, kaj je Milan trpel, je treba tragedije tihega trpljenja. Pokazal je Lepo Vido. Kakor poltemna cerkev je tiha soba, z lučjo na oknu. Tam se sprehaja v hrepenenju in sanjah Poljanca in Dioniza; tja jo hodila iskat Mrva in Damjan. Tako je lepa; tako žalosten in po solncu hrepeneč, tako orošen od solz je njen glas. Zveni kakor rosní biser, ki se je odtrgal iz najlepših oči, ko so vzrle prevaro. A njeno srce je kakor jadro. Hrepenenje ga nese daleč daleč, do svilnate sinje dalje; ali kadar ugasne dan in zaveje veter proti obali, zaplaka njeno srce in hoče domov, v tiho sobo, ki je vsa dehteča od sanj, vsa topla od ljubezni. Naj hodi, koder hoče, srce Poljanca in Dioniza čuje zvok njenih stopinj. Naj hodi, kamor hoče, srce Poljanca in Dioniza je z njo. Naj ljubi, kogar hoče, onadva jo ljubita. Kajti ona je tista bela sanja, ki je ustala ob polnoči rojstva iz njihovih src. Ne samo iz njunih, iz tisočernih, iz milijona src.

Osleparilo ga je življenje, toda sanje ga niso osleparile. Kadar je bil od udarcev najbolj bolan in truden, je prišla in ga tolažila. Njena bela tančica mu je hladila rane, in njena beseda je šla rahlo preko trudnih oči. Ko ga je vse prevaralo, je ostala še edino ona. Ne v vrvežu, v samotni, v globoki tišini, je rekla Milena: „Daj mi roko, dragi!“

— „Duša, daj mi roko!“ —

In Milena je bilo le drugo ime za Lepo Vido. In tedaj ni več trepetal od ljubezni kakor Poljanec, ni je držal za roko kot Dioniz, ki se je bal, da jo izgubi. Šla je v njem, ž njim in ob njem. Prišel je ž njo med nas, in je blagoslovljala naše trpljenje. O paradižu lepote nam je pravila, ki je bila v njem. Šepetela je o rajju, da smo zastrmeli na solnčno morje, a ko je utihnila, so klonile naše glave od trpljenja. In kadar bomo še v najglobljem trpljenju ljubili, jo bomo izpoznali. Med nas stopi, kraljica iz solnčne Španije, in v njenem lesku bo, zablestelo trpljenje. Pousod jo bomo iskali in pousod videli, ime ji je: trpeča ljubezen.

SRČKO KOSOVEL.

SCHERZO. (Utva)

Njegove oči —
dva čmrlja,
ko vanjo sta se
ozrla.
A njena?
Strupena sršena.
Šel Amor je s poti obema.

OLESJA. A. I. KUPRIN. (Iz ruščine poslovenila P. Hočevanjeva.)

(Nadaljevanje.)

IX.

Evpsihij Afrikanovič je ostal zvest svoji besedi ter je za nedoločen čas pustil v miru prebivalki v leseni koči. Moji odnošaji napram Olesji pa so se rezko in čudno izpremenili. V njenem občevanju ni bilo niti sledu prejšnje zaupnosti, naivne ljubeznivosti in živahnosti, ko se je tako ljubko spajalo kocketstvo krasne deklice z veselo otroško razposajenostjo. V našem pogovoru se je opazala neka nepremagljiva in nerodna prisiljenost. . . . S spretno bojazljivostjo se je izogibala Olesja živim temam, ki so dajali prej neomejeno polje najini radovednosti.

V moji prisilnosti je delala z napeto, surovo pridnostjo; toda večkrat sem opazil, kako so se ji sredi dela spustile roke na kolena, oči pa so

nepremično zrla tja nekam v tla. Če sem jo v takem trenutku poklical po imenu ali če sem jo kaj vprašal, se je zdrznila in počasi okrenila proti meni obraz, v katerem se je izražal strah in napor, da bi razumela zmisel mojih besed. Včasih se mi je zdelo, da ji je moja družba že nadležna in neprijetna; toda ta moja sumnja se je slabo strinjala z velikim zanimanjem, ki ga je vzbujala v njej že pred par dnevi vsaka moja pripomba, vsaka fraza . . . Preostajala mi je samo misel, da mi Olesja neče oprostiti tistega pokroviteljstva v čuvajevi zadevi, kar se je res tako upirelo njeni neodvisni naravi. Pa tudi s to mislijo nisem bil zadovoljen; odkod bi se pravzaprav mogel pojaviti tako prekomeren občutljiv ponos v prosti deklici, vzrasli sredi samega gozda.

Vse to je potrebovalo pojasnila, toda Olesja je uporno izbegavala vsaki pripravi priliki za odkritosrčen pogovor. Najini večerni izprehodi so ponehali. Zaman sem jo vsak dan, ko sem se odpravljal domov, pogledoval z vablljivimi, prosečimi očmi; delala se je, kakor da bi ne razumela njih pomena. Vznemirjala me je starka s svojo navzočnostjo, čeprav je bila gluha.

Včasih sem se ustavljal tisti posebni oslabeledosti in navadi, ki me je vsak dan vlekla k Olesji. Niti sam nisem opazil, s kako tankimi, močnimi in nevidnimi nitkami je bilo privezano moje srce na to očarujočo, meni nerazumljivo deklico. Še niti mislil nisem na ljubezen, pa sem že čutil ono razburljivo dobo, ko človek sluti ljubezen, dobo, ki je polna zadreg in trpeče žalostnih čuvstev. Kjerkoli sem bil, s čimerkoli sem se hotel zmotiti, so bile vse moje misli le pri Olesji, vse moje bitje je stremelo k njej, vsak spomin nanjo mi je stiskal srce s tiho in sladko bolje, pa naj so bili to tudi samo spomini na šame ničaste besede, na njene geste ali smehljaje. Nastopil je večer in dolgo sem sedel poleg nje na nizki hrepeči klopčici ter čutil nadležnost svoje bojazljivosti, nerodnosti in nespretnosti.

Nekoč sem prebil na tak način ves dan okoli Olesje. Že zjutraj se nisem dobro počutil, čeprav se nisem mogel še natanko zavedati, kje me je slabilo. Proti večeru mi je bilo pa slabije. Glava je bila težka, po ušesih mi je šumelo, na temenu sem čutil topo, neprestano bolečino, kakor da bi me kdo davil z mehko močno roko. Usta so se mi sušila, po vsem telesu sem čutil neko leno, splošno slabost, radi katere se mi je vedno hotelo zevati in prelezati. V očeh me je pa tako bolelo, kakor če bi bil od blizu in zdržema gledal v kako bleščečo točko.

Ko sem se pozno zvečer vračal domov, me je na sredi pola bliskoma zgrabil in stresel burni nastop mrzlice. Šel sem, skoro nisem videl pota, le izležka sem prepoznaval, kod hodim, opotekal sem se kakor pijanec, čeljusti pa so šklepetale tako hitro in glasno kakor svinčena zrna.

Še sedaj ne vem, kdo me je bil pripeljal domov . . . Kar šest dni me je držala nepremagljiva strašna poleška mrzlica. Bolezen mi je polagoma nekoliko odlegla in vračala se mi je zavest. Popolnoma izmučen sem takrat komaj taval po sobi, v kolenih sem pa čutil bolečino in slabost. Pri

vsaki nekoliko večji kretnji mi je kri stopila v glavo s pekočim valom in mi zamračila pred očmi vse predmete. Navadno se je okoli sedmih zvečer pojavila bolezen kakor vihar in prebil sem na postelji grozno, kakor stoletja dolgo noč ter se zdaj tresel pod odejo od mraza, zdaj pa me je kuhala neznosna vročina. Komaj sem začutil neko lahno dremoto, pa so se že začele igrati z mojim razdraženim mozgom čudne, nezmislne, mučno pestre sanjske prikazni. Vse moje sanje so bile polne drobnih mikroskopičnih delcev, ki so se grmadili, lovili in prijemali drug drugega v brezobličnem vrtincu. Včasih se mi je pozdevalo, da razločam neke raznobarvne čudovite oblike zabojev, jemljem manjše iz večjih, iz majhnih še manjše in nikakor nisem mogel prenehati s tem neskončnim delom, ki mi je bilo že davno zoperno. Pa so migljale pred očmi z opojno hitrostjo dolge jarke preproge tapet, na njih sem pa videl namesto vzorcev z neverjetno natančnostjo cele girlande iz človeških obrazov — deloma krasnih, dobrih in smehljajočih, drugi pa so rezali strašne grimase, kazali jezike, škripali z zobmi in belo gledali. Nato sem se znašel v nerazumljivem, nenavadno mnogostavnem abstraktnem prepiru z Jarmolo. Dokazi, ki sva jih doprinasala drug drugemu, so bili od trenutka do trenutka tanjši in globlji; posamezne besede in cele trte besed so bliskoma zadobivale tajinstven in nezmisljen pomen, poleg tega pa se me je vedno silneje polasčal gnjusen strah pred nepoznano nadnaravno močjo, ki je odvijala iz moje glave brezoblične sofizme drugega za drugim in mi ni pustila, da bi bil prekinil že davno omrzeli prepir... To je bil kakor kipeč vrtinec človeških in živalskih figur, pokrajin, predmetov z najčudovitejšimi oblikami in barvami, besed ter rekel, katerih pomen sem zaznaval z vsemi čustvi.... Toda — čudna stvar — prav v tem času sem vedno gledal na stropu svetel raven krog, ki ga je odsevala svetilka z zelenim ožganim senčnikom. Kar nekako vedel sem, da se je v tem mirnem krogu z nejasnimi robovi pritajilo molčeče, enolično, skrivnostno in grozno življenje, vedno bridkejša in tlačeča, kakor divji kaos mojih sanj.

Potem sem se prebudil, ali bolje ne prebudil, samo hipno sem se začutil bdečega. Zavest se mi je skoraj vračala. Zavedal sem se, da ležim v postelji, da sem bolan, da se mi je ravnokar bledlo; ali tisti svetli krog na stropu me je vendar še vedno plašil z neko pritajeno zlovesčjo grozo. S slabotno roko sem segel po uri, pogledal nanjo in se prepričal z žalostno neodločnostjo, da je trajala vsa ta neskončna veriga mojih pohabljenih sanj komaj dve tri minuti. „Moj Bog, kdaj se bo že vendar začelo svitati!“ sem obupano premišljeval, premetaval glavo po pekočih blazinah in čutil; kako mi žge ustnice nenavadno težko in kratko dihanje.... Pa zopet se me je polasčala lahka dremota, zopet je postal moj mozeg igrališče pestrega direndaja, in zopet sem se čez dve minuti prebudil, poln smrtno neznosnih muk.

S pomočjo kinina in namočenega trapotca je čez šest dni moja krepka narava premagala bolezen. Vstal sem iz postelje; ves zbit, komaj sem se držal na nogah. Okrevanje je napredovalo jako naglo. V glavi, utrujeni od šestdnevnega mrzličnega fantaziranja, sem čutil sedaj leno in prijetno od-

sotnost misli. Tek se mi je pojavil s podvojeno mero, telo se je sčasom krepilo ter srkalo z vsakim delcem zdravje in radost življenja. Obenem pa me je z novo silo vleklo v gozd, v samotno in podrto kočo. Živci mi še niso bili popolnoma okrevali in vselej, kadar sem si klical v spomin Olesjin obraz in glas, vselej sem občutil tako nežno milobo, da se mi je zahotelo jokati. Minilo je še pet dni in že sem toliko okreval, da sem prišel peš in brez najmanjšega izmučenja do kolibe na kurjih nožicah. Ko sem stopil na prag, mi je v prsih utripalo srce z razburljivim strahom. Skoro dva tedna nisem videl Olesje in šele sedaj sem jasno razumel, kako mi je bila mila in blizu. Držeč za kljuko, sem nekoliko postal in dihal težko. Predno sem odpahnil duri, sem v neodločnosti celo zaprl oči za nekaj časa...

Podobnih vtisov, kakor so sledili mojemu prihodu, ni mogoče popisati... Ali si je mogoče zapomniti besede, ki se izgovore v prvih trenutkih, ko se snideta mati in sin, mož in žena ali dva zaljubljenca? Govore se najpriprostejše, najnavadnejše fraze, celo smešne, če jih hočeš natanko zapisati na papir. Toda tukaj je bila vsaka beseda umestna in neskončno mila že radi tega, ker jo je govoril najdražji glas na svetu.

Pomnim, jako jasno pomnim samo to, da se je hitro okrenilo k meni blede lice Olesjino in da se je v tem krasnem, zame novem licu izražala neodločnost, preplašenost, razburjenost in nežen sijajoč usmev ljubezni — vse se je menjavalo drugo za drugim... Starka je stala pred menoj in nekaj šepetala, toda pozdrava njenega nisem niti slišal. Olesjin glas je prihajal do mene kakor sladka muzika:

„Kaj pa je bilo z vami? Ste bili bolni? Oh, kako ste shujšali, ubogi revež!“

Dolgo ji nisem mogel ničesar odgovoriti, molče sva stala drug nasproti drugemu, držala se za roko ter si gledala naravnost, globoko in radostno v oči: te molčeče trenutke prištevam vedno med najslajše v svojem življenju — nikdar, nikdar ne prej ne pozneje nisem užil toliko čiste, polne, neskončne blaženosti. Koliko sem čital v tistih velikih, temnih očeh Olesjinih: razburjenje radi snidenja, očitanje za mojo dolgo odsotnost, goreče priznanje ljubezni... Čutil sem, da mi s tem pogledom oddaja Olesja vse svoje bitje radostno, brez predsodkov in pomislekov. Prva je ona prekinila to čarobno minuto, ko je počasi vzdignila trepalnice in pokazala na Manujliho. Sedla sva drug poleg drugega in Olesja me je začela izpraševati skrbno in podrobno o bolezni, o zdravlilih, ki sem jih jemal, o besedah in mnenjih zdravnika (ki je bil iz trga prišel dvakrat). Glede doktorja me je parkrat zaporedoma vpraševala ter sem včasih opazil na njenih ustih hipni nasmeh.

„Oh, zakaj nisem jaz vedela, da ste zboleli“, je vzkliknila z nestrpnim sočutjem: „jaz bi vas bila v enem dnevu postavila na noge. Pa kako bi se jim mogel človek zaupati, ko ne razumejo ničesar, ni-če-sar! Zakaj niste poslali pome?“

Bil sem v zadregi.

„Vidiš, Olesja, to se je pripetilo tako nenavadno ... zraven tega te pa tudi nisem hotel vznemirjati. V zadnjem času si bila z menoj tako nekako čudna, kakor da bi bila huda name, ali pa si se me bila naveličala ... Poslušaj, Olesja“, sem govoril z nizkim glasom: „jaz imam s teboj mnogo govoriti ... pa na samem ... razumeš?“

Tiha je povabila oči v znak soglasja, bojazljivo se je ozrla na babico in hitro šepnila:

„Da ... jaz sem že sama hotela ... potem ... počakajte ...“

Komaj se je solnce skrilo, pa me je že začela Olesja priganjati, naj grem domov.

„Pojdite, pojdite vendar“, je govorila ter me vlekla za roko s klopi. „Če vas mraz sedaj dobi, se vam bolezen takoj povrne“.

„Kam pa ti, Olesja?“ je hipoma vprašala Manujliha videč, da je vnu-kinja hitela devati na glavo velik siv volnen robec.

„Grem ... bom malo spremila“, je govorila Olesja.

Rekla je to ravnodušno, ne da bi gledala babico, ampak skozi okno, toda v njenem glasu sem zapazil komaj viden odsev razburjenja.

Greš res?“ je glasno vprašala starka. Olesjine oči so se zabliskale in se kljubujoče ustavile na obrazu Manujlihe.

„Da, res grem!“ je rekla trpko. „Že davno je bilo o tem govorjeno in pregovorjeno ... Moja glava, moj svet!“

„Ej, ti! ... je vzkliknila starka jezno in žugajoče.

Hotela je še nekaj reči, pa je samo zapretila z roko, postopicala s trésočo hojo v kot in se stokajoče zaplela tja v kot nad neko košaro.

Videl sem, da je bilo to hitro, nepopolno pregovarjanje — kateremu sem bil pravkar priča — le nadaljevanje dolgega medsebojnega prepira in prerekanja.

Stopal sem poleg Olesje v gozd in jo vprašal:

„Babica neče, da bi ti hodila z menoj na izprehod? Kaj ne?“

Olesja je nevoljno zmajala z rameni:

„Prosim, ne ozirajte se nalo. Res, da, neče ... Pa kaj ... Zakaj bi jaz ne smela delati, kar hočem?“

Bliskoma se me je polastila nepremagljiva želja, da bi kljuboval Olesji za njeno prejšnjo neprijaznost.

„To se pravi, da bi bila prej, pred mojo boleznijo tudi lahko — pa samo hotela nisi, da bi bila sama z menoj ... Ah, Olesja, če bi ti vedela, kako je to mene bolelo ... Tako sem čakal, tako težko sem čakal vsak večer, da pojdeš zopet z menoj ... A ti si bila vedno taka, brezbrizna, dolgočasna, jezna ... O, kako si me mučila, Olesja!“

„No, nehajte, golobček moj ... Pozabite to“, je rekla in se lahko opravičevala.

„Ne, ne govorim zanalašč ... tako je beseda nanescila ... Sedaj razumem, zakaj je bilo tako ... Že od kraja — res, smešno je celo, da spo-

minjam si se ti užalila radi čuvaja. Ta misel me je zelo bolela. Zdelo se mi je, da ti je težko, če bi sprejela od mene prav navadno prijateljsko uslugo ... To mi je bilo jako hudo ... Niti mislil nisem, Olesja, da je vse to radi babice ...

Olesjino lice je hipoma oblila jarka rdečica.

„Nikakor ne radi babice! ... Sama nisem hotela tega!“ je jezno in zadirljivo odgovorila.

Ozrl sem se nanjo od strani tako, da sem videl čisti nežni profil njene lahno sklonjene glave. Šele sedaj sem opazil, da je tudi Olesja sama shujšala v tem času in da so ji legle krog oči modre sence. Začutila je moj pogled, obrnila name oči, pa jih takoj povescila in se okrenila s plahim smehljajem.

„Zakaj nisi hotela, Olesja? Zakaj?“ sem jo vprašal s tresočim in razburjenim glasom, jo prijel za roko in jo ustavil.

Bila sva tedaj na sredi dolgega, ozkega in kakor strela ravnega gozdnega preseka. Visoke, vitke smreke so naju obdajale z obeh strani in tvorile v daljavi se izgubljač gigantski koridor s svodom iz duhtečih, opletajočih se vej. Gola luščeča se drevesa so bila okrašena z bagrenim odsevom dogorevajoče zarje ...

„Zakaj? Zakaj, Olesja?“ sem šepetaje govoril in vedno močneje stiskal njeno roko.

„Nisem mogla ... Bala sem se“, je komaj slišno izpregovorila Olesja. „Mislila sem, da je mogoče uiti usodi ... A sedaj ... sedaj ...“

Vzdihnila je, kakor da bi ji primanjkovalo zraka, in v tem hipu so se njene roke hitro in krepko ovile okoli mojega vratu, iz ustnic pa mi je sladko dihnil hitri, tresoči šepet Olesjin:

„Sedaj mi je vse eno, vse eno! ... Zato, ker ljubim tebe, moj dragi, tebe, moja sreča, moja vse ...!“

Pritiskala se je k meni, vedno silneje, in čutil sem, kako je trepetalo pod mojimi rokami njeno močno, krepko, razgreto telo, kako ji je hitro utripalo srce okoli mojih prsi. Njeni strastni poljubi so se kakor opojno vino vlivali v mojo še neokrevano glavo in začel sem izgubljati samobvladanje.

„Olesja, radi Boga, nikar ... pusti me ...“ sem govoril ter ji poizkušal razkleniti roke. „Sedaj se tudi jaz bojim ... bojim se samega sebe ... Pusti me, Olesja!“

Privzdignila je obraz in zasvetil se ji je v temnem, počasnem usmevu.

„Ne boj se, ljubček moj“, je rekla z neizrečenim izrazom nežne ljubezni in ginljive smelosti. „Nikdar ti ne bom očitala ničesar, nikdar ne bom ljubosumna ... Reci samo: ljubiš li?“

„Ljubim, Olesja, ljubim. Davno te ljubim in vroče te ljubim ... No ... ne poljubljam te več ... Jaz oslabevam, v glavi se mi vrti, nisem svest samega sebe ...“

Njene ustnice so se zopet trdno in mučno-sladko prižele k mojim, nisem poslušal, pa sem vendar takoj uganil njene besede:

„No, ne boj se torej, ne razmišljaj več... Danes je najin dan, nihče ga nama ne more vzeti...”

(Nadaljevanje.)

GABRIJAN IN ŠEMBILIJ. (Dr. Ivan Lah.)

(Povest o močnem vitezu Gabrijanu in lepi devici Šembiliji, kakor jo je napisal otec Remigij iz reda malih bratov na svetem otoku Lakijanu, kjer se je godila ta povest).

VII.

Tako prešel je lepi mesec maj in z njim prešla cvetoča je pomlad, ki v nji pod mladimi sta brezami si šepetala sanje ljubljene Šembilija in Gabrijan. Tako posedala sta v senci vsak večer in breze so se tiho sklanjale in gledale so vse začudene in z njima so o sreči sanjale. In kadar dahnil je večerni dih skozi veje mlade, vztrepetale so, kot da iz krajev je oddaljenih prišel pozdrav in nove sanje v njih zašepetale so in rade bile bi v besedah lepih to povedale, in z zvezdami se pogovarjale o tem, kar nemo so poslušale. Zato so liste bele vsipale na tla pod saboj in pokrivalo zeleno tralo, kot da posteljo poročno bi to noč pripravljale. Pogosto ptički že utrujeni po vejah vseh okrog zaspali so in glavnice pod perutnicami o novih časih so jim sanjale, a mladi par še vedno je sedel na vrtu grajskem dolgo v pozno noč, ker pesem lepa nezaslišana, po srcih mladih je odmevala, da pozabila sta na noč in dan — in svet in vrt in zemljo in nebo in grad, pomlad, in čas in kras in vse se v sladke sanje spremenilo je —

in pesem se iz njih je dvignila visoka do neba, in plavala sta z njimi prek sveta zagledana v neskončnost, ki se je odpirala pred njima in vse svoje čudeže skrivnostne njima razodevala. In vrt je sanjal z njima v tihi mrak; cvetlice so v gredicah dremale in noč je vsipala izpod neba na listke svoje rosne bisere, da bile so kakor družičice poročne, kadar se pripravljajo na sveto pot, da z doma rodnega nevesto mlado v cerkev spremijo. Vse bile v cvetju so ovenčane, kakor da jutra le bi čakale, da pride mlada k njim nevestica, ko pride čas. A nji se ne mudi, ker sanja sredi cvetja rajskega v naročju sladkem, dokler je še čas, o ljubezni mladi med družicami, dokler ne vzame ženin je s seboj. In zvezde so nebeške videle te čudne zgodbe z vrta grajskega in so svetile skozi jasno noč na vse. In grajski vrt in vse okrog je bilo polno sija rajskega. In nihče motil ni tišine te, kakor da vedel je za srečni kot sam Bog in z žarki zlatimi obdal ga je okrog in pesmi angelske skrivnostno so z višav odmevale. In gledala z očmi opojnimi

je v sveto tiho noč Šembilija
in videla je mlade brezice
in cvetice z biseri ovenčane
in sanjajoče zlate zvezdice
in rekla je: „Poglej, moj Gabrijan,
kako je svet ves praznično odet,
ves poln je veselja rajskega,
kakor da vedel bi za tihi kot,
kjer midva skupaj srečo uživava“.
In rekel ji je tiho Gabrijan:
„Zakaj ne ljubil naju bi ves svet,
ker tudi midva ves svet ljubiva
in vse v svoj sladki raj sprejemava
vse lepe mlade bele brezice,
in ptičke, ki na njih prepevajo,
in cvetke z biseri ovenčane
in vse nebeške zlate zvezdice;
saj vsi v ljubezni smo rodili se
in vsi na svetu sreče iščemo,
in vsi v ljubezen spet se vračamo.
A včasih vendar čudno se mi zdi,
da ni res tak ves svet, da ni enak,
da vse, kar v njem je tako lepega,
velikega, neskončno sladkega,
prihaja le iz tvojih mi oči,
iz srca tvojega, ki v njih živi,
da ti si vse, da ti si vsa ta noč
in ves ta lepi svet, Šembilija“.
In rekla mu je: „Ne, moj Gabrijan,
oj, ne govori takih besedi,
da ne razžalil z njimi bi Boga,
ki dal je nama srce, srečo, raj,
ki dal je rasti mladim brezicam
in peti je ukazal ptičicam,
ki cvetkam dal je rose biserne
in luč je dal nebeškim zvezdicam.
Saj mislim včasih tudi jaz tako,
da ti si vse, da prazen bil bi svet
brez tebe, Gabrijan, da kakor grob
bi bil življenja kras okrog in jaz
na njem bi bila kakor mrtev cvet.
In vendar naju je ustvaril Bog
in sklenil naju je od vekomaj,
in v raj življenja naju je poslal,

da bova v njem za večno združena.
Zato si mislim, dragi Gabrijan,
da v tem je mnogo nehvaležnosti,
da za poljube in objeme vse
nikoli ne zahvaliva Boga...“
In rekel je smehljaje Gabrijan:
„Ti zlati moj otrok, Šembilija,
kaj ni ljubezen ta nebeški dar,
ki v srcu smo prinesli ga na svet,
da z njim najlepše hvalimo Boga?
Pomisli cvetke, ki jih stvari Bog
in pošlje solčnih žarkov jim z neba!
Kako bi bilo, če prikrivale
pred njimi bi cvetoče glavice!
Saj ne cvetele nikdar bi tako,
brez njih bi revice umirale
in bile kaznovane bi zato,
ker bile res bi nehvaležnice,
da niso radostno sprejemale
poslanega daru jim božjega.
Zato z veseljem gleda le tedaj
oko jih božje, kadar pijejo
nebeške žarke v svoje čašice
in v svitu solnca se napajajo
in gledajo veselo radostno,
in druga k drugi se nagibajo
in s cvetjem svojim se poljubljajo,
šepečejo in tiho božajo —
tako najlepše k Bogu molijo.
In mi smo kot na vrtu rožice;
ljubezen naša je molitev duš,
ki družijo se v tihi radosti,
sprejemajoče tajni božji dar.
In rekla je na to Šembilija:
„Jaz vse verujem ti, moj Gabrijan,
a rožica tem lepše nam cveti,
čim bolj varuje svoj prenežni cvet,
da je prevroče solnce ne umori
in ji prezgodaj cvetja ne ospe...
„Res je tako“, je rekal Gabrijan,
„toda življenje hitro odbeži
kakor prehitro mine nam pomlad
in mlade rože zamori jesen;
in če zamudile so svoj pravi čas,

svoj sveti kras odnesejo s seboj,
ker niso darovale ga takrat,
ko jim cvetel je solnca zlati maj.
Usojeno na svetu je tako
da žrtvovati moramo mladost,
da se iz nje življenje nam rodi,
ki ne muči ga posvetni čas...“
In poslušala je Šembilija
besede modre, vse premišljene,
in vendar mogla jim verjeti ni
in svoje misli je poslušala.
„Ah, ni tako“, je tiho mislila
in gledala nebeške zvezdice,
a same so roke objemale
in dvignila je zlato glavico
in vskliknila v poljubu: „Gabrijan“.
In on se sklonil tiho je nad njo,
poljubljal njene sladke ustnice
in ni branila se. In pila sta
iz sladke čaše slast opojnosti
in pozabila sta na brezice
in ptičke, ki na njih so spavali,
in cvetke z biseri ovenčane,
in na nebeške zlate zvezdice
in na vse misli in pogovore

in potopila sta se v bajni svet —
in bila sta kot mlada cveta dva,
od solnčnih žarkov vsa opojena
in združena v en sam drhteči cvet...
Ljubezen kot molitev je bilá
ljubezen je življenje zmagala.

— — — — —
— — — — —

Tako živela sta v večerih teh,
ko šla pomlad je prek livad in trat
čez polja pisana, ovenčana,
čez gaje in gozdove radostne,
ob petju ptičev vsa proslavljena
za gore. In že v polju zlati klas
oznanjal je poletje. Tisti čas
končana bila pesem je. Nekoč
prišla je noč in bele brezice
zaman so čakale. Vrt bil je sam
in ptički so samotni sanjali
in cvetke z biseri ovenčane
družice bile so osamljene
in zlate zvezde, gledale z neba
so pozno v noč na tihi prazni vrt,
le pesem še šumela je skoz noč
spomin teh lepih davnih majskih dnij.

Slovo. (Spisal Zvonimir Kosem.)

Nad mizo, polito z žganjem, je visela zakajena svetilka, ki se je vsakokrat zazibala, kadarkoli je stopil v umazano obpostajno gostilnico nov gost in je potegnil skozi razbito steklo v oknu ali skozi vrata prepih. Vsak novodošlec je postavil svoj kovčeg natežko na klop in naročil s trudnim glasom za pultom sloneči dremajoči krčmarici:

„Osminko slivovke! Pa hitro, prosim — ker vlak bo vsak čas tu — —“

Na koncu klopi je sedela ženska, zavita v kosmat siv ogrinjač, na katerem se je iz medle svetlobe jasno odražal z glave po hrbtu navzdol vii seči dolgi trikot živopisane rute, kakršne nosijo seljanke; na kolenih je počivala ženski velika cula, na culi žuljava dlan levice. Njena desnica se je zdajpazdaj zgenila in koščeni prsti so potisnili stekleničico z žganjem proti mladeniču, ki je slonel na stolu nasproti njej in strmel temno skozi okno v noč.

„Pij, Marko! Potem greva, da ne zamudiš vlaka.“

„Saj ga še ne bo tako hitro, mati...“

„Vsak čas bo tu, pravijo.“

Marko je pil in vstal.

„Poglejte skozi okno, mati: tam, od tiste strani, bo prišel vlak. Pa je še povsod tema — nobene luči ni še od nikoder. Ej, še bova čakala — —“.

Mati pa se ni ozrla skozi okno — samo zavzdihnila je:

„Pa bom spet ostala sama — —.“

In koščeni prsti so se dvignili od mize k nagubanemu čelu, da bi zakrili s svojo senco solze, ki so privrele tedaj starki iz oči na rumenkasta lica.

Marko pa je videl njene solze in je pristavil svoj stol bliže k materi.

„Nikar ne jokajte, mati! Pisal vam bom — vsak teden, vsak mesec — in denar vam bom pošiljal — —.“

Obrisala si je z rokavom solzna lica in hotela pogledati veselo.

„Saj ne jokam, Marko. Ampak — kakor da te ne bom nikoli več videla, tako se mi zdi vsakokrat, kadar se odpravljáš od doma.“

„Prišel jo je za roko, za tisto njeno blago, žuljavo roko, ki jo je tako ljubil, in je rekel:

„Mati, bodite brez skrbi! Ne grem prvikrat v tujino ... in zadnjikrat tudi ne ... Kdaj in kje čaka človeka nesreča — tega pa ne ve nihče. Glavno je, da bom vam lahko pomagal, da vam na stara leta ne bo treba stradati.“

Pogled, poln ljubezni, se je odblesknil izpod njenega čela in se razlil po Markovem obrazu. Njeni prsti pa so trepetali v njegovi dlani.

„Vem, Marko ... Pa me le nekaj tišči v prsih — — kakor da te mi bodo ugrabili za vselej — —.“

Nemirno se je zganil.

„Ah, mati ... ne takih misli! Povrnem se bogat in potem bova živela skupaj — nikoli več se nama ne bo treba ločiti — —.“

Skozi okno je zapihal tedaj močan veter, z vetrom je vsekal v noč oster brlzig — roj rdečih luči se je bližal postaji.

„Vlak!“ —

Obadva, mati in sin, sta naglo vstala in se prestrašeno ozrla drug na drugega. Čutila sta, da si imata še nekaj povedati, nekaj prijaznega, toplega, nekaj prav posebno lepega in iskrenega — za slovo; nekaj, kar bi jima obema olajšalo slovo; nekaj, kar bi potrdilo njuno vero v življenje, srečo, v zopetno veselo snidenje. Hitela sta iz gostilnice, preko poti, preko zarjavelih tračnic, tja, kamor so se s kovčegi v rokah zibali drugi, kjer so iz oken obstalega vlaka radovedni popotniki že pomajali svoje glave, in med vso poljo sta iskala tiste besede — besede ni bilo, ne od matere, ne od sina.

„Zbogom, mati!“

„Zbogom, Marko!“

A to ni bila tista beseda, še senca ne tiste besede. Tista beseda je tičala v srcu, v pogledu, v stisku rok — ni je bilo iz ust.

In obema je bilo hudo. Čutila sta, da sta kakor dva otroka, ki ne znata govoriti. Tiste najlepše, najtoplejše, najpristrčnejše besede, na katero sta mislila ves čas oba in katere sta ves čas oba tako željno pričakovala, da bi jima udušila bridkost slovesa in jima pokazala v daljavi vsaj zarjo novega zmagoslavnega solnca, ni bilo; ni bilo potrdila in zaupanja v življenje, srečo, v zopetno veselo snidenje. S culo na povešenih ramenih se je povzpел po stopnicah navzgor v vagon sin, vlak je zažvižgal in se premaknil pred vrtečimi se kolesi je ostala mati sama, z upognjeno glavo, s praznimi rokami.

Ostala je sama s svojim krvavečim srcem, z ljubeznijo, ki ne zna govoriti, in je ihtela vso pot od postaje do doma in doma vso noč do zore.

Ostal je sam nad bobnečim kolesjem, sam s svojo nemo ljubeznijo, tujec med zgneteno gručo popotnikov, tujec sebi in vsem, in njegov obraz, sklonjen nad culo, je bil vso noč do zore kakor razjeden od viharjev iz nevidnih prepadov

Dalmatinka

Ženska volilna pravica. (J. P.)

Kapitalistični razvoj družbe, ki je s silo prevrata potisnil človeka s poti naravno-nujnega, je brutalno udaril tudi ženo ter jo vrgel v vrlinec „svoobodnega“ gospodarskega meteža, v katerem je vedno nesrečnejša. Prisiljena je braniti se in to tudi skuša. Sprejema boj in zahteva gospodarsko enakovrednost tako, da se uči in stopa v službe, ki so jih sicer le moški opravljali. Bolj in bolj se širi število poklicev, v katerih deluje, in sicer ne zgolj reproduktivno — kar je ženski bliže — ampak tudi samostojno ustvarjajoče, v čemer teže doseže moškega. Ta boj žene za službo se je najostreje pojavil na Nemškem in sicer pod vplivom naglo napredujoče industrializacije. A če gospodarska tekma ženi tudi prinaša gmotnih ugodnosti, ji vendar ne daje polne zadovoljnosti in se danes spreminja v boj med spoloma, kar je vsekakor znak nenaravnih razmer v družbi. Razen tega je jasno za vsakogar, ki le nekoliko pogleda v gospodarski razvoj, da se žensko vprašanje ne bo rešilo z zahtevanim gospodarskim izenačenjem z moškim, ker se že ta sam trdo bori za obstanek in ker vladajoči gospodarski sestav niti njemu ne zagotavlja stalnega življenja in najnujnejših vsakdanjih potrebščin. To spoznanje bo morda tudi vzrok, da se je pri Anglosasih razvil boj za enakopravnost žene na drugem, na strogo političnem polju. Zavzel je obliko zahteve volilne pravice, kar terjajo sufražetke s toliko odločnostjo, da si je včasi še razložiti ni prav mogoče. Gibanje se je že toliko razširilo, da obstoji celo mednarodna zveza za žensko volilno pravico, ki je imela v maju svoj IX. mednarodni kongres (v Rimu). Ali se bo s tem prizadevanjem rešilo žensko vprašanje? Se bo li vsaj približalo rešitvi?

Kako modrujejo tiste predstavnice ženskega pokreta, ki se borijo za težnje žene s tem, da zahtevajo žensko volilno pravico? Tako nekako: vse, kar se je posrečilo doseči doslej, varstvo delavke, pripust v službo, skrb za mater, javne pravice itd., vse je bilo treba iskati na političnem polju, pri političnih strankah, ker drugače ni mogoče zakona, postave ustvariti, kakor ni mogoče brez zakona delovati. Da bo žena lahko vplivala in soodločevala pri prirejanju zakonov, mora imeti možnost, da stopi sama na javno tribuno, v razne zbornice, da se ji da torej aktivna in pasivna volilna pravica, da tedaj lahko voli in je voljena tako v državne kakor v druge zastope. Volilna pravica bi bila torej najvišja zahteva in če doseže to, bi vse drugo prišlo samo od sebe. Kadar bo dosežen votum žene, se bo mogla ustanoviti tudi ženska politična stranka, o kateri prej ni govora.

Po mnenju odličnih feministk bi se ženska v javnem, političnem življenju kaj lahko udejstvovala, ker ima izvrsten političen temperament. Je nežnejše, prožnejše narave kot moški, zaznava silno živahno ter se naglo prilagodi, ima več dušeslovnega spoznavanja in hitro presodi svojo okolico. In kakor hitro pretehta one, ki jo obkrožajo, jih zna tudi voditi, pri čemer ji koristi ženskost, nje posebni način vplivanja, izražanja, nastopanja, z eno

besedo, udejstvovanja sploh. Satan, ki je izbral Evo, da premoti prvega moža, je to dobro vedel! Ima pa žena za politično borbo še eno izredno prednost, da zna doseči svoje cilje brez nasilstev, torej s politiko. Vzlic vsem tem lastnostim se hi mnogo uveljavljala v javnem življenju. Ni imela prilike in časa, ni si upala v politično borbo, ker je niso upoštevali; ovirali so jo kot manjvredno, zavračali so jo z ironijo, s posmehom in predvsem je baje niso naučili kalne politične vede, ki je moški vedno ljubosumno hranijo zase.

V družabnem redu so za žensko življenjska vprašanja, gospodarska in moralna, in le ona, ki je mnogo o njih razmišljala in ima trde preizkušnje, bi bila sposobna in pristojna soditi in urejevati jih. Rodbina je slika družbe: ima svojo vlado, svojo upravo, zakone in je vzorna le, kadar jo mož in žena vodita sporazumno in v soglasju. Zakaj bi torej žena ne imela svoje besede tudi v vsam javnem življenju? Ali nima dovolj širokega obzorja, kadar pridene k svojemu spoznanju še one izkušnje, ki jih je pridobila gredoč vstric moškega? Združiti je treba svojstva obeh, moža in žene, usovršiti jih, zakaj le tako dobimo popolnega človeka. Šele „mož-žena“ je višek harmonije, je popolna celota! Zato pa gre ženi volilna pravica, ker je šele ta izraz njene enakopravnosti z moškim!

Tako tedaj bojavnice za ženske pravice. Kako pa je v življenju?

Dobe se dežele, v katerih imajo ženske aktivno in pasivno volilno pravico, a vendar ne najdete ženske politične stranke. Gospodarsko in s tem družabno stališče žene bi moralo biti v splošnem popolnoma drugačno kot stališče moškega in bi ga morali moški kot taki zakriviti, da bi se ženske dvignile skupno v politični borbi in otresle jarem sužnosti z ramen. Saj bi to tudi naredile, me bo kdo zavrnil, toda niso politično zrele, zato jih je še danes mogoče poniževati in kratiti jim pravice. Nietzsche je sin moderne dobe, pa je vendar dejal: Če pa greš k ženski, vzemi bič! in mlada fašistovska stranka v Italiji pod nikakim pogojem ne pusti svojim članicam, da bi se pečale s politikom. Torej?!

Ne, ženska politična stranka ni mogoča, ker ni mogoč nje program. Družabno stališče žensk je prav tako različno kot stališče moških. Imamo plemkinje in gospe, kmetice in delavske žene in med enimi in drugimi so prepadi, ki se ne dajo zasuti. Usoda žene je tesno združena z usodo moža in nje življenje gre sporedno z njegovim, nerazdružljivo se prepletajoč v jasnih in mračnih dneh pod svinčeno težo gospodarskih odnošajev. Ženska politična stranka bi se mogla zgraditi le na podlagi boja med spoloma, kar je pa nesmiselno, ker je nenaravno. Zato je tudi strindbergovstvo vedno le individualen pojav.

Vidimo pa, da sodelujejo ženske neredko v strankah skupno z moškimi. Razumljivo, če so v manjšini. Politična borba zahteva bojnih sposobnosti in te so predvsem dedščina moža. Nazor, da bi žena prinesla v politično življenje nekako ublaženje nasilnosti, je zgrešen, ker odločajo tu gospodarski razlogi in ker je človek vsega zmožen v borbi za kruh, za obstanek.

Čim bolj kričeče in neurejene so gospodarske razmere v družbi, tem ostrejša je borba in toliko bolj barbarske bojne oblike. Ker se ne more žena, če ji nedostaje bojnih svojstev, naravnost in odprto udeleževati političnih bojev, se skuša uveljaviti na svoj način, prikrito. Ako je ta vpliv dober, ni mogoče ugovarjati. Toda če ima priliko soodločati v težkih vprašanjih, ne da bi nosila odgovornost? Če vpliva na ljudi, ki so orodje v nje rokah? Če gre satan k njej? Škoda, da zgodovina vsaj tega ne pove, kolikokrat žena ni preprečila političnih zlodejev, ko bi jih bila lahko!

Ako delujejo žene v poedinih in sicer največ naprednih, nekonservativnih strankah, je to dokaz, da je tudi v njih nagnenje, da pozorno sledijo javnemu življenju in da imajo zato potrebna svojstva. Ni namreč pozabiti, da tudi moški niso vsi ustvarjeni za delo v javnosti. Če ni v ženi, spričo njenega prvotnega ljubezenskega zvanja v rodbini, brutalne moške nasilnosti, je pa nje oduševljenost toliko večja in toliko razvitejši zmisel za vse delovanje v družbi, ki je izrazito žensko, kakor n. pr. stremljenje na vzgojnem in karitativnem polju. Nemčija je to že davno pred svetovno vojno razumela in je poverjala ženskam vso sirotinsko oskrbo, torej tudi upravo, ki je boljje uspevala kot bi v moških rokah.

Vzlic temu, da žena morda nima neposrednega vpliva v zakonodajnih ustanovah, v zbornicah in v vladah, vendar lahko soodloča v političnem življenju, če se skuša uveljaviti v strankah. Tu je zanjo širok svet v svrhu dela z ženskimi vidikov, tu lahko uteši svoje politično hotenje posebno na ta način, da dopolni in izboljša delo moških in da izboljša stranke same. Kot dokaz, česa je žena zmožna na političnem polju, naj navedemo delo žen za razvoj stranke „Partito popolare“ v Italiji. S kakršnokoli iniciativo je ta stranka pričela, da si ustvari trdno podlago za obstoj, vselej in povsod je bila zraven žena z najpožrtvovalnejšim delom, z veliko vero v dobro, z brezprimerno žilavostjo in krepkodušnostjo, z občudovanja vredno nesebičnostjo. Samo na ta način se je stranka razvila iz stranke misli v stranko dejanja in borbe, da danes odločuje v političnem življenju Italije. Italijanske katoličanke so uvrščene neposredno v sekcije Ljudske stranke in delajo v vseh sporednih in podrejenih ustanovah, posebno v sindikatih delavk. Otroška zavetišča, dobrodelni zavodi, varstvo deklet, društvo sv. Vincenca, rikreatoriji, društvo za izseljence, ljudska vseučilišča, vse je v njih rokah, in ni je panoge, kjer bi uspešno ne preizkušale svojih moči. „L'Unione delle Donne Cattoliche“ ima podružnice po vsej Italiji in presega milijon članic. V letu 1917. in 18. se ji je pridružila še organizacija „Madri e Vedove dei Caduti,“ ki hoče združiti v senci križa rodbine padlih. Razumljivo potem, če se je mogla Ljudska stranka vzdržati pred silo fašizma: obranile je niso besede, ampak dejanja! V italijanski Ljudski stranki so zmožne, darovite, odlične žene prešle tudi v politične vrste, kjer sodelujejo in soodločujejo v važnih političnih trenutkih, posebno ob volitvah. Zato jim je stranka hvaležna ter podpira neke politične pravice žene, ampak sploh v vsakem vprašanju, ko gre za njih osebno dostojanstvo.

V ogromnem delu, ki ga vrše, kakor rečeno, ženske le v italijanski Ljudski stranki — da ne govorimo o drugih — se zrcali najlepše, kako tesna je zahteva, naj se da ženi aktivna in pasivna volilna pravica. Dokazovati, da je danes nemogoča ženska politična stranka, bi bilo odveč, ker je gotovo, da bi ženska volilna pravica utonila v obstoječih strankah. Zato je tudi jasno, da se žena najlaže bori za svoje pravo tam, kjer se čuti najbližja po svoji viziji življenja, najsorodnejša. Ni treba še posebe praviti, da je to odvisno tako od njenega nagnjenja in daru za delo v javnosti, kakor od njenega prvega poklica, ki je v rodbini. Borba zgolj za volilno pravico nele, da ne obseže vsega širokega sveta, v katerem se more udeleževati žena; nele, da jo napravi smešno v krajkovidnem tratenju moči in v prerekanju za osebe; tudi možnosti ji ne da, da bi lahko zadovoljila in razrešila svoje težnje, kaj še, da bi ozdravljajoče posegla v bolno družbo, ki se vije danes v težkih krčih. Kakor je bolni otrok v materinem naročju najbliže zdravju, tako je tudi zdravje družbe v mnogočem odvisno od dela žene kot matere in zdravnice.

Predvsem pa ni smeti pozabiti, da boleha danes prizadevanje za žensko volilno pravico pri korenini. Reprezentančni vladni način ni danes več vzor resnično naprednih strank in niti ne ideal reakcije. Državna zbornica, kakor jo je ustvarilo meščanstvo, je izvedla svojo zakonodajo in ne more danes ničesar več storiti, ker je izčrpala, kar je v njenem zgodovinskem poklicu. Že novejši zakoni, ki jih je sestavila na polju socialne politike in ki se zaradi lepšega nazivajo neoliberalni zakoni, ne spadajo več med naloge meščanske zbornice, zato se včasih ali ne izvajajo ali pa naravnost odpravljajo. Ženski pokret se je sicer med in po svetovni vojni zelo ojačil, kar je precej naravno. Žena, ki je morala dati sina, brata, moža na bojišče in v smrt, se vpraša, čemu jih je dala, čemu je svojo srečo žrtvovala. Vidi moči, ki so nad njo in skuša najti njih vzroke. Ne more se prepričati, da so te moči take, da bi bila dolžna pokoriti se jim slepo kakor topa žival. V zahtevi volilne pravice se vidi nje odpor ponižanega človeškega dostojanstva, odpor radi uničevanja njenega največjega dela, rojenja in vzgajanja človeka, se vidi užaljenje radi barbarskega gaženja nje velikih srčnih vezi. Žena razume, da so nasilstva, ki rušijo njeno srečo, človeško delo, zato se nju neče več pokoriti kot nekaki višji sili, ampak zahteva soodločevanja, ko gre za njena življenjska vprašanja. Ker vidi, da ima lahko celo kmet, ki ne zna čitati ne pisati, volilno pravico, jo toliko odločneje zahteva zase, ko je stopila že na najvažnejša mesta, v najvišje poklice v družbi ter dokazala, da jih more opravljati prav tako kakor moški. Zakaj bi torej grofica, doktorica, umetnica ne imela iste pravice, ki jo ima kmet analfabet?

V tem, da se žena neče več pokoriti višji sili, ki ni v resnici nič drugega kot delo moža, je njena revolucionarnost. Toda če konča ta upornost v njeni zahtevi po volilni pravici, konča dovolj tragično, da ne rečem komično. Vzemimo slučaj, da se med dvema državama pripravlja vojna. Zbornica, v kateri je polovica poslank, je vojni nasprotna. Kaj se bo zgo-

dilo? Domov bodo poslali parlament, kakor so ga poslali takrat, ko je bilo v njem toliko vojni nasprotnih moških? Kaj nam to pravi? Da ni upravičeno ono stalno ugovarjanje žene, češ, možje ste, ki imate v pesti vso zakonodajo in ki uravnavate vse tako, da mora ostati žena manjvredna in da ne more do svojih svetih pravic. Ne odločajo možje, odločajo gmojne razmere družbe, dasi tega žena iz meščanskega sveta ne bo hotela priznati. Če bi to priznala, bi se načelno odpovedala raznim gmojnim ugodnostim, od katerih se bi nikdar ne hotela ločiti. Meščanska žena je otrok gospodarskih razmer, v katerih živi, in živi večinoma tako ugodno, da ženska volilna pravica ni zanjo življenjske važnosti. To je odločilno. Zato vidimo, da borba za žensko volilno pravico tudi danes, po svetovni vojni, ni tako krepka in neizprosna, da bi imela v doglednem času večjih uspehov. Brez skrbi lahko smatramo to zahtevo za zahtevo, ki pušča večino ženâ popolnoma hladne, ker ni in ne more biti njih ideal, vzlic mednarodni zvezi in kongresom za volilno pravico. Življenje kmetice in delavke (mislimo tudi duševno delavko, ki se preživlja z lastnim trudom) bi se z dosego volilne pravice žensk komaj kaj spremenilo, čisto gotovo pa se ne bi spremenilo bistveno. Samo nekaj vprašanj: ali bi glasovale vse poslanke, brez izjeme in enodušno, za zakon, ki bi skušal urediti razmere služkinj? Ali bi se vse zavzele za izboljšanje pravnega in gmojnega položaja učiteljic? Ali bi bile edine celo v vprašanju neločljivosti zakona?

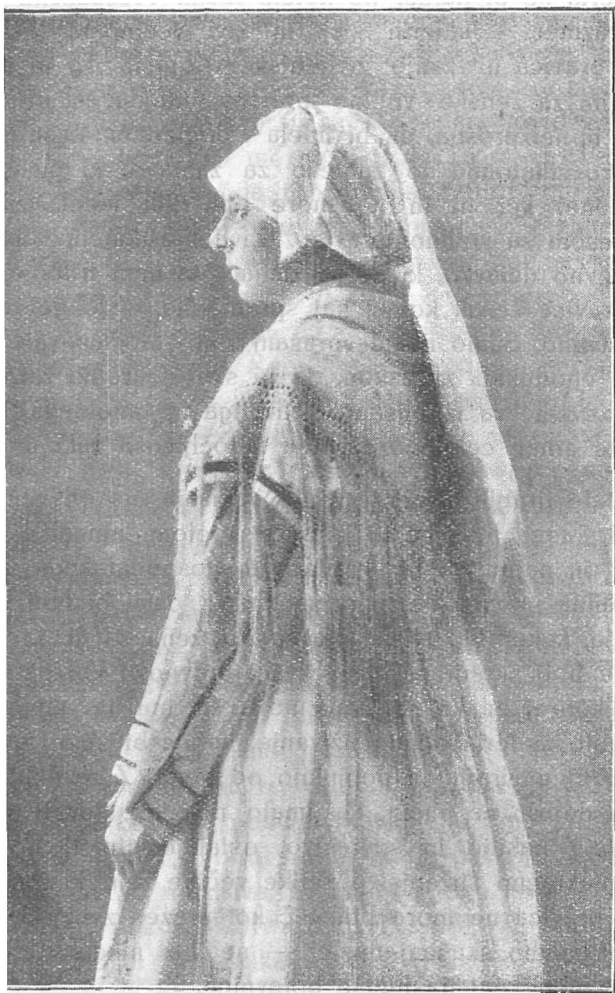
Te in nešteto drugih stvari je kruto odvisnih ne od večjega ali manjšega prijateljstva med moškim in ženskim spolom, ampak — bodimo odkriti — najprej in najbolj od obstoječega gospodarskega reda. Tega pa tudi ženska volilna pravica ne bi spremenila: ostal bi tudi s to „pravico“ tak, kakoršen je, kakor bi ostala meščanska žena, ki ji je ženska volilna pravica na srcu bolj zaradi načela o enakopravnosti kot pa radi globokosti sprememb, slejkoprej enaka svojemu možu, ki mu je največkrat ena najvišjih dobrin golo materialistično uživanje, ne da bi si pri tem kdaj očital, če drugi okrog njega trpijo in poginjajo od bede. Z razdelitvijo eksistenčnih življenjskih dobrin na način, da imajo nekateri dovolj sredstev za obžitek, pa ostaja nasilje in sovraštvo, ostajajo strasti in zločini, ostaja predvsem nedotaknjeno suženjstvo velike večine žen, ki jim najpopolnejša ženska volilna pravica ne more biti več kot prazen zvok, ker jim v resnici — vsaj kolikor imamo skušenj doslej — ne bo nikdar prinesla, česar si od nje obetajo njene najstrastnejše bojevnice.

Borba za žensko volilno pravico ni vredna truda in ognja, ker je zgolj tratenje sil. Pomenja nerazumevanje gibal v vsem življenju, ker je gotovo, da bi taka volilna pravica niiti ne izražala resničnega mnenja večine žen. Če obstoji danes takozvano žensko vprašanje, ne obstoji radi dejstva, da je zakonodaja delo moških in da ženske ne morejo po svoji volji vplivati na njen razvoj, marveč obstoji le kot del socialnega vprašanja sploh. Čim več je takih in sličnih vprašanj, temveč je dokazov, da družba ni zdrava.

da nima onega ravnotežja, ki ga človeštvo potrebuje in išče. Zato tudi ženska volilna pravica ni nikak korak naprej k rešitvi ženskega vprašanja, kakor ni in ne bo približanje k sreči, za katero človek hlepi. Umljivo je, če neprestano raste število žen, ki ničesar ne dajo na košček papirja, imenovan — glasovnica.

Narodna noša
iz okolice
Trsta.

*Kaj je bolj žalostno, nego dom brez otrok? —
Dom, ki je žalosten, kljub otroku.*

—:—

Premnoga srca so samo gostišča, kjer dobiš le mimogrede zavetja.

Augusta Amiel Lapeyre.

	IZVESTJA	
--	----------	--

DRUŠTVENA POROČILA

Razstava ročnih del, ki jo priredi Žensko dobrodelno združenje v Trstu o priliki prve obletnice svoje ustanovitve bo, kakor kaže, res bogata in zanimiva. Čujemo, da se nekatere naročnice „Ženskega Sveta“ po deželi pridno pripravljajo in hite izdelovali lepa ročna dela za našo razstavo. Opozarjamo ponovno na tozadevna obvestila v prejšnjih številkah. Prosimo vse one, ki mislijo poslati svoja dela na razstavo, da to prijavijo upravi našega lista vsaj do 10. oktobra t. l.

PO ŽENSKEM SVETU

Mednarodna ženska liga za mir in svobodo je ena izmed najagilnejših svetovnih ženskih organizacij. Njen glavni cilj se izraža v geslu: „Nobene vojne več“. Svoje podružnice ima skoraj po vseh državah sveta, izmed katerih so najbolj delavne one na Angleškem, v Avstriji in Nemčiji. Liga je izdala že mnogo knjig, brošur in letakov. Vsebinske vsebine teh publikacij hoče prikazati neizmerno škodo, ki jo je napravila zadnja svetovna vojna. Liga se bori tudi za to, da se temeljito revidira versailska mirovna pogodba. Da poglobi mednarodne vezi ne le pred ženstvom, temveč med vsem kulturnim svetom, prireja vsako leto takozvane „Poletne šole“, kjer se shajajo vsi oni, katerim je stremljenje po pravem, neoboroženem miru resna in iskrena zadeva. Take šole so bile doslej: l. 1921 v Avstriji, l. 1922 v Nemčiji in Italiji. Letos bo v času od 16. 29. avgusta v Poděbradu v čehoslovaški republiki.

O priliki devete obletnice izbruha svetovne vojne je izdala liga sledeči oklic na vse žene:

„Danes je poteklo devet let, odkar je zabilil izbruh svetovne vojne vsak resnični napredek; devet let je že postavljeno vse ročno in duševno delo, vse sile strojev le v službo moritve in duh uničevanja obvladuje ves svet. One žene, ki so se zavedale svoje odgovornosti, so v vsaki deželi protestirale proti temu blaznemu zapravljanju človeških moči, človeške energije in človeškega znanja; toda žal, da so bile po večini politično brezpravne, ko je bila pričela ta strahotna hislerija in le počasi pridobivajo na materinskem vplivu, ki je potreben, da pride človeštvo zopet v posest normalnega mišljenja in normalnih razmer.“

Sedaj pa je prišel čas, da se vzbudi vsem ženam vsega sveta čut odgovornosti za strahovito katastrofo, ki preti, da uniči vesoljni svet. Vsaka izmed nas mora čutiti v sebi zvanje in mora biti toliko pogumna, da vedno in vedno nasprotuje vsaki poedini odredbi bojažljive politike. Prišel je čas, ko moramo

pričeti boj za življenje in razvoj, za bodočnost in srečo naše dece; prišel je čas, da zahtevamo, da bo dobivala naša deca primerno vzgojo in da se bodo trošili državni dohodki za blaginjo ljudstva in njegov kulturni razvoj, a ne za oboroževanje katerekoli vrste.

Za obnovo Evrope so potrebne vse delovne roke, tako da se niti ena ne sme uporabljati, da bi nosila orožje. Znanje vseh učenjakov je treba postaviti v službo ljudskega zdravja in ljudske vzgoje, tako da ne bo imel niti eden časa, da bi iskal nova sredstva za uničevanje svojih bratov.

Učimo deco, prepričajmo svoje može in brate, da je prva dolžnost tako vsakega državljanca kakor tudi države, da se osredotočijo vse sile za vstrajno delo miru, ker le na ta način bo doseglo človeštvo lepšo bodočnost. — Ženeva, 29. julija 1923.“

Poleg tega oklica razpošilja liga drobno ilustrirano knjižico, v kateri govore številke o „blagoslovu“ svetovne vojne. Najstrašnejša bilanca minule svetovne vojne je: 10.000.000 mrtvih vojakov, 30.000.000 umrlih civilnih ljudi, 20.297.551 ranjenih vojakov, 300.000.000 stradajočih otrok, 6.000.000 ljudi mrtvih od epidemij! Pod naslovom „Daj nam danes naš vsakdanji kruh“ so sledeče številke: 2.000.000 mož in žen hodi brez dela po cestah Velike Britanije; 941.389 mož in žen hodi brez dela po cestah Nemčije; 500.000 mož in žen hodi brez dela po cestah Italije; 4.000.000 mož in žen hodi po cestah Zedinjenih držav Severne Amerike.

Ali nam bodo vzbudile te številke čut odgovornosti? (A. Št.)

Bolgarka v diplomaciji. Vlada pokojnega Štambulijskega je bila nastavila kol tajnico pri bolgarskem diplomatskem zastopstvu gospodično Stančeva. Sodelovala je s Štambulijskim na različnih evropskih konferencah. S padcem njegove vlade pa je tudi Stančeva odšla s svojega mesta.

Italijanke pred volitvami. Kakor je videti, ne kažejo ital. žene posebnega navdušenja za dobljeno volilno pravico. Velik del ženstva ji je nasproten; tudi mnogi politiki in pisatelji ne zagovarjajo te pridobitve čes, da je Italijanka popolnoma različen tip od žene drugih narodov, ker ima drugačen temperament in značaj, drugačno duševno in telesno lice. Nekatere politične skupine že vabijo volilke v svoje tabore, liberalna stranka ustanavlja ženske odseke. Čuje se pa tudi glas o osnovanju samostojne ženske stranke. Magda Gentile pravi, da bi edino na ta način moglo biti žensko politično delo uspešno.

Spomenik ital. materi postavijo drugo leto v Firenci pri Sv. Križu, kjer počivajo

ostanki največjih italijanskih duhov. Tozadevni odbor je razpisal natečaj za načrt spomenika z nagrado 10.000 lir ter razposlal ginljivo okrožnico, kjer pravi med drugim: „Mesto, kjer bo stal kamen, samo govori, da mora spomenik zbuhati pobožne občutke, da mora izražati ono globoko žalost, ki se teši z nado na neumrljivost: žalost Device Marije, ki objokuje edinega sina, a čuti v sebi vero, da prinese ta žrtev človeštvu rešitev, kakor je tudi tuga tolikih mater in življenjska žrtev tolikih mladeničev dala novo življenje in ustvarila novo slavo Italiji“.

Zavod šolskih sester v Tomaju na Krasu. Zavod je ustanovil iz svojih sredstev in z milodari pok. Urban Golmajer, župnik-dekan tomajski, častni kanonik trž. škofije z namenom, da ga posveti krščanski vzgoji tomajske ženske mladine. Z delom je začel kot 75letni starček, ko je stopil v pokoj. V dobi 10 let je zgradil šolsko poslopje in oratorij s stanovanjem. Leta 1898 je predal zavod šolskim sestram iz III. r. sv. Frančiška iz matrne hiše v Mariboru. Te so koj po svojem prihodu meseca avgusta začele z ljudsko šolo ter otvorile prvi razred s tremi šolskimi leti. Naslednje šolsko leto 1899—00 so otvorile še drugi razred. Leta 1901. je dobila šola pravico javnosti. Da bi razširile svoj delokrog, so sestre leta 1906., torej po smrti ustanoviteljev, na lastne stroške zavod razširile s prizidkom, ki naj bi služil kot stanovanje gojenkam. Kmalu so se prostori napolnili, pokazala se je potreba, da se tudi šola razširi in res je postala iz dvorazrednice isto leto trirazrednica. Podvzetni duh tedanje zavodove predstojnice S. M. Beatrike Teršavec pa še ni miroval. Hotela je dati zavodu še širši delokrog. Zopet je začela zidati ter dokončala do leta 1908. poslopje, namenjeno gospodinjki šoli, kjer naj bi se šoliodrasla dekleta pripravljala po stalnem načrtu za svoj bodoči poklic. Nad dve sto deklet je poslal zavod v svet z več ali manj popolno gospodinjko naobrazbo, kakor je ena ali druga daljšo ali krajšo dobo bivala v zavodu. Da to, kar človek lahko doseže, malo ceni, pokazalo se je tudi tukaj. Vedno je bilo več gojenk iz oddaljenejših krajev, dasi je to spojeno z večjimi žrtvami, nego domačih. V vojski je tudi zavod doprinal velike žrtve. Ker ga je zasedla vojaška oblast v sanitetne svrhe, je moral svoj delokrog malone popolnoma ustaviti. Ljudska šola je z datjšimi in krajšimi presledki še nekako životarila, ali gospodinjki tečaji so za nekaj let popolnoma prenehali. Od leta 1915-1919. je bil samo 16tedenski tečaj. — Kakor hitro so povojne razmere dopustile, začelo je vodstvo skrbeti, da vrne zavodu prejšnji delokrog. Obnoyilo je ljudsko šolo ter ponovno začelo z gospodinjskimi tečaji, za katere je bilo zlasli prva leta veliko zanimanja. Nove razmere so prinesle tudi novih zaprek. Kljub temu pa gleda zavod mirno v bodoče-

nost, zaupajoč na pomoč božjo ter na naše dobro ljudstvo, ki se prav dobro zaveda, kako koristna je zanje ta institucija. U. G.

Parizanke in narodna noša. Francoska revija za ženska ročna dela („Journal des ouvrages de dames“), je prinesla v avgustovi številki tekočega leta „causerie“, članek, ki bo gotovo zanimal marsikatero naših čitateljic. Naj posnamem njegovo vsebino.

Pisateljica se obrača na one gospe, ki se odpravljajo na letovišče na deželo v razne kraje Francozke in ki so si golovo napolnile svoje kovčge z različnimi umotvori pariških ateljejev, s toaletami vseh mogočih barv in krojev, ki bodo tvorili kaj čuden kontrast z njihovo okolico. Domačini se bodo ustavljali in zrlji za njimi, vedeli bodo takoj, da prihajajo te dame iz Pariza, in damam se bo dobro zdelo. „Mlade Bretonke in Savojke se bodo trudile posnemati Vas. Tako nastaja tista grozna mešanica, tako se kvarijo lepote, ki ne znajo nositi niti naših oblek niti naših klobukov. Na vratih mične kmetske hiše smo srečali krasno dekle v bretonski kapici, toda oblečeno v modni kostim in obuto v čevljevke z visokimi petami. Ta slab okus grozi pokvariti vso tisto divno ubranost narodnih noš in lepoto naših letovišč.“

Pisateljica obdeluje dalje vprašanje, zakaj bi si pariške dame ne pustile napraviti lepo narodno nošo kraja, ki so si ga izbrale kot letovišče. Bile bi tako bolj originalne in bolj bi harmonirale s svojo okolico. Dale bi s tem domačinkam dober vzgled, da bi se te ne sramovale več svojih lepih narodnih noš.

„Toda kam bi šle potem naše šivilje, kaj bi delale, če bi dame ničesar ne naročale za letno sezono?“

„Šivilje bi Vam izdelovale narodne noše in v svoji rafiniranosti bi Vam gotovo vsvarile krasnih eksemplarov, kopirale bi točno krasne stare obleke, oživele bi spet skoro pozabljene naše vezenine in tiste naše fine stare čipke. Čeravno dragocena, bi takšna noša vendar ne stala več kot tista množina toalet in predvsem bi to bila zdrava reakcija v današnji modi polni eksczesov. In vaš rafiniran meslini okus bi bil potolažen ob harmoniji Vaše prikazni z vso Vašo okolico.“

Podala sem izvleček omenjenega članka našim čitateljicam v dokaz, da se tudi žene najbolj kulturnih in najbolj rafiniranih narodov zavedajo lepote svojih narodnih krojev in spoštujejo stare običaje. Če mi toliko poudarjamo važnost naših narodnih noš, ne delamo to morebiti iz kakega „narodnjakarstva“, marveč iz ljubezni do lepe, stare umetnosti, ki ima svoje korenine globoko v narodu, ki pa ji preti pozabljenje, deloma radi materialističnega razpoloženja današnje generacije, v glavnem pa radi tega, ker smo preveč prežeti tuje kulture in nas nikdo ni učil črpati iz lastnih zakladov. —M—

MATERINSTVO

Kako lajšamo otroku trebušne bolečine. Ako ni dete bolno na želodčku ali na črevescu, je trebušnim bolečinam navadno vzrok napenjen sap, t. j. otroka napenja. V tem slučaju namaži trebušček s toplim oljem in ga drgni z lahkim pritiskom okoli popka v smeri, kakor se vrtil kazalec na uri. S tem se pospeši odstranjevanje vetrov. Obenem daj detetu piti v malih požirkih kimlje ali janežev čaj.

Pazite na speče dete! Varujte, da ne pride mačka v sobo, kjer spi otrok. Mačka išče vedno toplo mesto; pripetilo se je že, da je iskala toploto otroškega dihanja, legla zato otroku na obraz in ga s tem zadušila.

Previjanje. Mlajše dojenčke, ki spe le s kratkimi presledki, je treba previjati pred vsakim dojenjem. Starejše pa je treba devati v suho vsakokral, ko se ponesnažijo. Če ima dete drisko, ga je treba previti jako pogosto, da ga nesnaga ne peče. Posebno v tem slučaju je treba plenice dobro prekuhati oz. požehtati. Sploh pa so zamolke plenice slabo izpričevalo za materino čistočo. Nikoli ne smemo plenice samo izplahovati, ali pa celo neizprane presušati. Take plenice imajo neprijeten vonj, ki je nezdrav tudi za dojenčka; poleg tega pa ga pri ponovnem močenju peče kožica, kar ima lahko hude posledice.

a

Vzgoja hvaležnosti. Malokdo čuti hvaležnost in vendar je to čustvo tako lepa duševna lastnost. Vse, kar izvira iz ljubezni in toplote, vzbuja hvaležnost in veselje. Hvaležni stariši bodo imeli tudi hvaležne otroke. Kako prijetno je v taki hiši, kjer se vsaka usluga sprejema s prijazno besedo in s ljubeznivim nasmehom, kjer se domači od srca razvesele vsakega najmanjšega godovnega darila. Kako pa so nam zoperni godrnjajoči obrazi, ki jih ne razvedri nobena stvar in ki le s težavo in prisiljeno uljudnostjo spravijo iz ust „hvala.“ Zahvaljevanje naj ne bo le zunanja oblika, temveč naj prihaja res iz notranjega veselja in iskrenosti. Če vidi dete pri stariših resnično hvaležnost, jo bo občutilo tudi samo; izpoznalo bo ljubeznivost in dobroto darovalca, pa tudi moralno vrednost daru. Če hočemo v otroku vzbuditi veselje nad podarjeno stvarjo, moramo prej sami občutiti zadovoljstvo nad tem, da darujemo. Zato naj bo otrok priča ginjenosti, ki jo občuti siromak, ko sprejme dar. Sam naj pripravi ali izdela dar, drugi naj ga pa sprejme z očino radostjo. Tako bo sam uvidel, kako blagodejno vpliva hvaležnost na darovalca in se bo tudi sam hvaležno radoval nad najmanjšim prejetim dokazom ljubezni.

GOSPODINJSTVO

Iz kuharske umetnosti. Mi ljudje bi se lahko razdelili v 2 skupini. Prva je ona,

ki živi mrtvo življenje, brez veselja in zanimanja do božjih darov, ki nam jih deli nebo.

Druga skupina je pametnejša, ta uživa, se veseli in je srečna, ako in kadar se more naslajati nad naravnimi lepotami. V prvo skupino štejemo tudi ljudi, ki jedo samo zato, da žive; vendar pa od užitih jedil nimajo nobenega užitka. Tej vrsti ljudi je vseeno, ali je jed podana na mizo v loncu ali v skledi, ali pa ima tako ali tako obliko glavno jim je, da si z njo napolnijo želodec. — Drugi vrsti ljudi pa ne zadošča, da je jed samo nadev za želodec, ampak stavijo nanjo več zahtev. Obenem pa čutijo tudi od svoje strani potrebo, da se jih lolijo s povsem drugačnimi okolnostmi kakor prvi. Dandanes so jedila predraga, da bi jih jedli samo zato, da bi zadoštili želodčni potrebi in bil bi naravnost greh, ako bi od jedi ne zahtevali tudi, da nam zadovolji okus, vonj, obenem pa razveseli tudi oko.

Dokazana resnica je, da že v starem veku ni bilo ljudem vseeno, kaj so jedli, ampak zahtevali so jedila pripravljena tako, da je bilo pri zaužitju zadovoljenih kar več čutov hkratu. Stari Grki, ki so bili sicer zmerni in trezni, so določili svojim bogovom posebno jed in pijačo, nektar in ambrozijo. Sicer nam je neznano, v čem je obstojala posebnost teh dvoh, ali če hočemo verjeti pesnikom, moramo priznati, da jih je olimpijski kuhar, ki je bil pravi mojster, pripravljaj na poseben način, in da so jih znali pravilno uživati ednole bogovi.

Prvi narodi so uživali surove pridelke, surovo meso, jedli so jih kar po živalsko. Toda s kulturo je rasel tudi okus in kaj čudo, ako je bila kuha in priprava jedil že od nekdaj nekako merilo kulture. Zgodovina imenuje Rim zibelko kuharske umetnosti, ki je dosegla vrhunec sladkosti in rafiniranosti pod cesarjem Vitelijem. Najslavnejši gostitelj tedanjega Rima je bil bogataš Lukulus, ki si je vsled rafinirano izbranih jedil ohranil svoje ime v zgodovini, saj še dandanes govorimo o lukulskih pojedinah in celo jugoslovanska jušna začimba je dobila po njem svoje ime. Ena sama pojedina pri Lukulu je stala povprečno 200.000 sestercejev, kar bi po današnji valuti prekašalo milijardo Din. Seveda je znal ta mož združiti krasno pripravljena jedila tudi z godbo, s predstavami, s plesom, pri katerih so posebno važnost imele cvetlice in dišave. Lukula je prekosil samo Luxius Verus, ki je plačal za eno samo večerjo 6 milijonov sestercejev. Znale so bile tudi Neronove pojedine, s katerimi ni smel nihče konkurirati. S starim mogočnim Rimom je propadla tudi kuharska umetnost, ki je oživela zopet šele ob času renesanse na papeškem dvoru in pa kasneje na dvoru kalifov. Slavo francoske kuhinje je ustanovil Traillevent, dvorni kuhar Karla VII. v začetku 15. stoletja Glavna zasluga njegove iznajdljivosti je umetna zunanost jedil in posod, ki so prevarale gosta

tako, da ni vedel, kaj je. Na slavní pojedini, ki jo je priredil L. 1467. Florentinec Benedetto Salutati na čast kraljevemu sinu, je serviral kot zakusek pozlačen kolač iz pinijevih jederc. Serviral je jedi v kovinastih pavih, ki so po posebnem mehanizmu gibali s krili in tako nudili gostom jedila. Zgodovinsko znan je kuhar Karla V., ki je znal nadevati pava in fazana s tako dragocenim nadevom, da je bila dvorana, ko so gostje prerezali jed, prenapolnjena najfinejšega opojnega vonja. Kuharska umetnost se je povzpela zlasti za časa Ludovika XV. in XVI. Ves Pariz je govoril 14 dni o pojedini, ki jo je priredil znani dobroživček Grimond za 22 gostov tako, da je bilo 9 mesnih jedil pripravljenih na 22 načinov. Novih receptov si niso izmišljevali le kuharji ampak tudi slavni možje: politiki, umetniki, kardinali, filozofi, vojskovodje, n. pr. Colbert, Mazarin, Cumberland, Malakoff, Savarin, Richellieu. Posebno kardinal Richellieu je poleg državnih skrbi še vedno našel čas, da je mislil na nove vrste omak. Slavni jurist Savarin je poleg svojih učenih knjig napisal filozofijo apetita, da ne omenjam drugih slavnih mož, ki so napisali posebno fine recepte mesnih, sladkih in drugih jedi. To zanimanje je bilo tako veliko, da se je razširilo po celi tedanji Evropi, prišlo celo v Ljubljano, kjer je slavni baron Cozj uvajal francoske pojedine ter je na njegov nasvet naš prvi pesnik Valentin Vodnik prevedel kuharske bukve na slovenski jezik. Francoska revolucija je sicer napravila konec kuharskemu razkošju, ki pa se je kasneje zopet obnovilo, četudi ne v takem štilu.

Iz navedenega vidimo, da so ljudje vseh časov visoko cenili kuharsko umetnost. Predpogoj dobre kuhinje je dober kuhar. Kaj čuda, da so se poleg drugih slavnih mož ohranila tudi imena slavnih kuharjev. Eden najslavnejših je Vatil, ki je bil vzor vseh vestnih kuharjev in si je zabodel nož v prsa, ker ni dobil pravočasno rib. Pa so še druga slava imena. n. pr. Sienza Montier, ki je za svoj poklic študiral tudi medicino in kemijo. Po finih omakah slovi še dandanes de Bechamel. Vojskovodja Saubisse, ki je zgubil bitko pri Rossbachu, bi bil že davno pozabljen, ako bi ne ohranili njegovega imena kotletti à la Saubisse. Še dandanes se poje slava pečenki à la Pompadour ali coteletes à la Colbert, loria Malakoff, kapun à la Regeus. V kuharski umetnosti so se povzpeli tudi razni samostani. Kdo ne pozna dominikanskih pečenk, benediktinskih pijač, frančiškanskih rib.

S tem pa prehajamo v novo dobo, ki ne pozna več tako slavnih kuharjev in tudi ne tako bogatih pojedini, pač pa imamo dobrih jedcev, ki nikakor ne podcenjujejo dobrot pojedini. Ker je dandanes izključeno, da bi si privoščili o pojedinah kako razkošje, zato je pa potrebno, da ta priprost in skromen obed, ki ga imamo na mizi, zaužijemo s slastjo in in z okusom. Lahko trdim, da nam najpreprostejši obed tekne prav tako ali pa še

bolje kot Lukulov, ako ga dobimo serviranega v lepih oblikah in ga zaužijemo pravilno. Dandanas se je tudi pri nas udomačila navada, da ob vsaki priliki prirejajo čajanke, slavnostne obede, route i. t. d.

Razmere današnjih časov so take, da pač ne moremo dosti zbirati v razkošnih jedilih. Imamo pa zato druge zahteve, ki jih lahko in smemo staviti tako na jedila kakor na jedca. Jedila, bodisi krompirjeva, morajo biti pripravljena snažno in okusno in podana v čisti četudi preprosti posodi. Mična oblika jedi in posode je mnogokrat najboljša začimba, medtem ko mnogokrat najbolj rafinirana jed ne diši, oko je podana v nepravilni, morda še v nečisti posodi. Mnogo več zahtev pa imamo pravico staviti na jedca samega. Kdor ne zna pravilno uporabljati jedilnega orodja, kdor ne zna pravilno in dostojno jesti, ta ne spada med izobražence.

Jerica Zemljanova.

KUHINJA

Gobe so na sleherni mizi priljubljena jed bodisi poleti ali pozimi. Poleg prijetnega duha in okusa vsebujejo tudi mnogo redilnih snovi: beljakovino in druge dušikove spojine, ogljikove hidrate in toščo. Seveda moramo dobro razlikovati užitne gobe od strupenih. Pa tudi dobre gobe so življenju nevarne, če jih nabiramo stare ali pa če jih jemo eden ali več dni potem, ko smo jih nabrali. Kdor ne zna znanstveno razlikovati škodljivih gob od užitnih, naj nabira le mlade jurčke in lisičke, katere pozna vsak otrok, ter naj jih uporabi takoj isti ali kvečjemu naslednji dan. Obče pravijo, da so dobre one gobe, ki imajo prijeten vonj, ki niso sluzave in ki prerezane ne pozeleno na zraku. Vendar tudi to niso vedno zanesljivi znaki.

Kuharica uporablja sveže, suhe ali konzervirane gobe. V naslednjem podam nekaj receptov.

Konservirane kisle gobe. Jako mlade jurčke otrebi do čistega, jih takoj operi v mrzli vodi ter jih deni kuhati v slano vrelo vodo. Vro naj 5 minut, nato jih pa stresi na rešeto, da se odcede. Potem jih deni v vrelo kis, v katerem si kuhala nekoliko muškatovega cvetja in popra. Takoj, ko vržeš gobe v kis, potegni posodo od ognja in pusli, da se ohladi. Hladne gobe vlož v steklenico in jih zalij z istim kisom. Navrh nalij par kapljic olja, da ne pride plesen do gob. Pozimi lahko serviraš kisle jurčke kakor kumarice, so prav okusni in vzbujaajo lek.

Sveže ohranjene gobe. Na tanke rezine zrezane gobice vlož v kompotni kozarec dva do tri prste visoko. Nato potresi soli. Vlagaj nato toliko plasti gob in soli, da je posoda polna. Gobe dajo iz sebe toliko tekočine, da je kozarec do vrha poln vode. Nato zaveži s papirjem. Kadar boš gobe ra

bila, jih deni v eno ali dve vodi, da potegne sol iz njih. Uporabljajo se tako kakor sveže.

Sveže gobe. Otrebi in sreži jih na tanke rezine. Razbeli mast, zarumeni česen in peteršilj, in duši v tem gobe precej časa, da se porabi vsa voda, ki je v njih. Nato posuj malo z moko, praži še nekaj časa in zalij, pridene po okusu kisa in kuhaj. Če imaš kislo smetano, ne posipaj moke in ne huhaj potem, da se ti ne narede tropinje. Gobe so tudi jako okusne, ako jih mesto z vodo zaliješ z mlekom.

Suhe gobe. Sveže gobe dobro očisti in nareži ter jih zloži na rešeto ali desko. Nekateri jih tudi naberejo na nit. Suši jih na vročem solncu. Spravi jih pa na suh prostor. Kadar jih rabiš, jih operi v več vodah, da izgube oni močni okus. Vsakokrat pa jih dobro ožmi. Pripravi jih v krompirjevi juhi, ali v omaki ali pa v rižotu mesto mesa. Nekateri imajo rajši na drobno sesekljane. Gobova omaka je prav dobra s polento ali z ajdovimi žganci. Mesto jesiha se prav dobro poda tudi malo paradižnika.

Pomni pa: gobe so tečna in redilna jed, a težko prebavne. Zato jih ne dajaj onemu, ki ima bolan ali občutljiv želodec!

Zeleni nezreli paradižniki so jako okusni za zimo. Konserviramo jih prav tako v kisu kakor gobe.

Posušen stročji fižol. Naber mlade stroke s prav drobnim zrnom. Zreži jih na drobne koščke, naloži na prt in jih suši na solncu 5-7 dni. Večkrat jih premešaj, da se temeljito presuše. Potem shrani fižol v vrečici na suhem prostoru. Uporablja se tako kakor zelen, le da se mora prej skuhati in se šele potem dene na maslo. Svež stročji fižol je pa okusnejši, če ga dušiš surovega.

Tina Sbilova.

Štrukeljčki. Zamesi testo iz 35 dkg moke, 5 dkg masla, 5 dkg sladkorja, $\frac{1}{8}$ l mleka in 3 dkg kvasa ter pusti, da vžide. Ko se dvigne, razvaljaj testo za $\frac{1}{2}$ mezinca na debelo ter ga razreži na 10 cm velike četrkotnike. Te namaži po sredi s sledečim nadevom: $\frac{1}{8}$ kg zmletih orehov, $\frac{1}{8}$ kg rozin in 5 dkg sladkorja. Mesto orehov deneš lahko mandeljne ali pa lešnike, mesto sladkorja 5 dkg meda ali pa 5 dkg čokolade. Namazane ploščice zvij skupaj in na desni ter na levi strani vpogni testo nekoliko navzgor, da pri peki ne uhaja nadev. Te male „štrukeljčke“ pusti zopet shajati in jih končno speci v ne prevroči peči. „Štrukeljčki“ so prav okusni ter se prilegajo k čaju in h kavi.

A.

MODNO POROČILO

Jesen se bliža, narava se spreminja, odeva se v toplejše barve. Vse različne nijanse zelene barve prehajajo v toplejše tone, prelivajo se v rjavost, rumeno, rdečo... Nekoliko iz potrebe, nekoliko iz navade spre-

nimo tudi me svojo zunanost: treba je toplejše obleke, temnejših barv. Jesen se nam pokaže vsako leto v istih barvah, v istih formah, in je večno lepa. Mi moramo imeti vsako jesen druge barve, druge oblike; da smo v njih tudi vedno lepe, bi si ne upala trditi.

Letošnja jesen nam — skoro bi rekla: hvala Bogu — ne prinaša posebnih novosti niti v formah, niti v barvah. Modra, rujava, zelena barva v temnih tonih bo prevladovala, črtano in karirano angleško blago se bo uporabljalo za plašče in krila. Enočne obleke (Mantelkleid) so še vedno zelo priljubljene in so ohranile svojo linijo, ki se najbolj prilaga obliki telesa. Pas je še vedno zelo nizko v bokih, krila malo daljša, prevladujejo visoki in široki ovratniki, dolgi rokavi, ki niso več tako široki spodaj, večkrat z zapesnicami. Zelo se bodo nosili podaljšani mornarski ovratniki, ki padajo od ramen po hrbtu doli še čez pas. Posebno bodo z njimi garnirani plašči, pri katerih bodo ovratniki že zavzemali formo pelerine. Pri kostumih se skuša uveljaviti jopica tričetrtinske dolgoti, toda vendar prevladuje še kratka jopica. Najpriljubljenejši okrasek k plaščem in kostimom je več ali manj pristna kozuhovina; za vpražablja se za ovratnike, ob zapetju; za razne obrobke, proste bordure in celo za žepe. Še vedno ostanejo na površju vezene, pretežno pisane, v bolgarskem narodnem slogu, ali pa egiptovski vzorci.

Tudi stare, na pol že pozabljene čipke slo-pajo spet na površje. Uporabljajo jih za večer- ne obleke in jih često prenavljajo s tem, da obroblyajo konture posameznih form s zlato ali srebrno nitko (slično vidimo že na starih čipkah nekaterih češko-slovaških narodnih noš), ali pa vezejo posamezne forme s svilo v barvi obleke.

—M

KNJIŽEVNOST IN UMETNOST

Meštrovičeva razstava je bila odprta te počitnice v Ljubljani. Razstavljeni so bila dela — kipi in reliefi — svetovne umetniške vrednosti. V prihodnji številki priobčimo od priznanega strokovnjaka študijo o ženskih tipih v Meštrovičevi umetnosti; obenem prinese list tudi najznačilnejše slike Meštrovičevih umolvorov.

„Modra ptica.“ Čarobna pravljica v šestih dejanjih in dvanajstih slikah. Napisal jo je veliki belgijski pisatelj Maurice Maeterlinck, ki ga prištevajo med prve literarne predstavnike v sedanjem stoletju. O postanku te drame pišejo: V letu 1904 je rekel pisatelj svoji ženi: „Pravljico za deco imam. Dva otroka sanjata. Napisal jo bom.“ In nekaj dni pozneje: „Veš, v sanjah pojdeti na veliko potovanje.“ Ko ga je nekaj tednov na to vprašala, kako je s pravljico, ji je odgovoril: „Potujeta, potujeta.“

Da, v sanjah potujeta bratec in sestra po onem potu in za onim ciljem, kamor potuje človeštvo že od pamtiveka do danes. Modro ptico iščeta, simbol sreče. Duh Luči posebljeno izpoznanje — ju vodi na daleko, na visoko, na globoko . . . povsod, kjer misli dobiti Modro ptico. Prideta na oni svet, tam je res Modra ptica, toda v njenih rokah potemni: nadzemska sreča ne more osrečiti zemljana. Pot ju privede nato v naravo; v brezobzirnem boju in pehanju hočeta priradi iztrgati Modro ptico — v zadnjem trenotku ju Luč opozori na premoč prirodnih sil, ki ne privoščijo človeku sreče. Zaman iščeta Modro ptico v grobni tišini, zaman v raju blagostanja in slepega uživanja. Lastniki tega kraljestva si pač domišljajo, da so srečni; toda čim posveti nanje Luč, izpoznajo samoprevaro. Hrepenenje po sreči privede otroka celo v predživiljenjsko dobo a tudi tam ni Modre ptice. Ne najde je v vsemiru, najde jo pa doma v kletki, kjer sta jo nevede že davno imela.

Sreče ni v svetu, vsakdo jo ima sam v sebi. Če misliš, da moreš ukrasti Modro ptico drugemu in ž njo osrečiti samega sebe, se motiš. V tvojih rokah ptica potemni; to, kar je v srečo drugemu, ne more osrečiti tebe.

„Modra ptica“ je poduhovljena bajka, ki združuje s čarobno prelestjo in s pretresljivo grozoto vse faze človekovega duševnega razvoja. Misticizem, naturalizem, panteizem, materializem in špiritualizem: vsa svetovna naziranja se zrcale v tej drami, toda v taki obliki, kakor si jih razvija in razumeva dete v svoji priprostosti. Kaj pa so otroške pravljice in bajke? Enostaven odsev onega duševnega sveta, ki si ga ustvarja človeštvo v posameznih dobah svojega miselnega razvoja.

Krasni so poedini prizori, pristrčni in življenja polni. Kako prelest zadobe šele na odru! Mi najbrže ne bomo nikoli videli „Modre ptice“; saj zahteva nje vprizoritev toliko težkoč, da se je celo Francozi več let niso upali lotiti. Pač pa so jo prvi dali na oder Rusi v Moskvi leta 1908.

Maeterlinckova beseda ima čudovito moč: da nas z neodoljivo silo zanese v kraljestvo pesnikove umetnosti; naša duša doživlja njegovo fantazijo, naš razum misli z njegovim duhom, živi njegov duševni svet ter kmalu izpozna, da je to tudi naš lastni svet, saj nam odpira predale našega hrepenenja od prve naše zavestne dobe do danes.

Maeterlinck ostane umetnik do zadnjih besed — žal, da ne prav do zadnje! Poslednje tri stavke sem čitala enkrat, dvakrat, trikrat . . . vedno bolj razočarana: kaj, to je Maeterlinck, pesnik, filozof, umetnik, esteti?! On more završiti svoje delo s tako neokusno teatralično gesto in frazo?! Umotvor, ki nosi od začetka do konca mogočno silo nola-

nega doživetja, se završi s pečatom gledališke igre!

* * *

„Modro ptico“ je poslovenil Jos. Bernol. Lepota jezika odgovarja lepoti dela. Par slovniških pomanjkljivosti in nekaj neznatnih germanizmov, kakor „kako vam gre?“ ne škoduje toliko, da bi zasenčilo pravilnost in toplo prevajalčeve besede. Knjigo je izdala in založila v jako lepi zunanji obliki Učit. tiskarna v Ljubljani. Štane 16 Din. P.

RAZGOVORI *)

Odgovori:

1. Bradavice na rokah odpravimo s tem, da kanemo vsak dan na bradavico kapljico solitrne kisline in sicer najboljše z leseno ošpičeno palčico, ki pa naj bo topa na koncu. Kislina se ne sme razliti iz bradavice na kožo.

2. Milenka. Madeže od črnila in rje odstranimo iz perila s toplim limonovim sokom. Omočimo madež v segretem limonovem soku ter ga denemo na sonce. Ponovimo to toliko krat, da madež izgine. Nato izperemo z milom in vodo.

3. Dušica. Okusen kakao se pripravi na sledeči način: žličko dobrega kakao zmešaj dobro z malo mleka nad ognjem, da se raztopi; prideni polem še ostalo mleko in sladkor ter mešaj tako dolgo, da dobro zavre, nakar ga zlij v skodelico.

4. Eleonora. Nesnažno glavo je najlažje očistiti s petrolejem. Zvečer se glava namaže s petrolejem in zaveže, drugo jutro pa izpere v lugu. Ponovi se to štirikrat in gotovo izginejo tudi gnide.

Vprašanja:

1. Kako bi odstranila iz perila barvaste madeže, ki so nastali vsled pranja perila v lugu z barvanim perilom? D. M.

2. Kako bi najlepše oprala volnene posteljne odeje? C. R.

3. Imam belo volneno obleko, ki je še popolnoma dobra, a je postala precej temna. Ali bi se dala spet pobeliti? Ida.

*) Radi odsotnosti urednice so vprašanja in odgovori v zadnji številki pomotoma izostali.

Ali ste že poslali svojo naročnino?

Uprava za Julijsko Krajino: v Trstu, centrotro, casella postale 384. Uprava za Jugoslavijo: v Ljubljani, Karlovška cesta 20.

K. SUSIČ — TRST

Via Roiano 2 (poleg cerkve)
priporoča

trgovino z raznim manifikturnim blagom.

Velika izbira vseh potrebščin za šivilje in krojače.

Točna postrežba. Cene nizke.

FRANC NAROBÉ

Trst, Via Commerciale št. 3

priporoča slavnemu občinstvu v mestu in na deželi svojo dobro založeno

trgovino z jestvinami

in s kolonijalnim blagom. Konkurenčne cene. Točna postrežba. Na željo se pošilja b ago tržaškim odjemalcem franko na dom

ZALOGA POHIŠTVA

ANTON BREŠČAK

== GORICA ==

Via Carducci 14 (prej Gosposka ulica)

Doma, kar manjka, pregleda naj vsak,
Vse naj napiše si pri dnevi luči,
Omare, mize, stole posteljak,
In vse kar rabi sploh v domači kuči,
Kar manjka, to mu preskrbi BREŠČAK,
Štirinajst številka, ulica Giosuè Carducci.

Zobotehnični :: ::: Ambulatorij TRST

Via Sette Fontane št. 6, I. nad.

Odprt vsak dan od 9—13
in od 15—19.

Izvršujejo se hitro in točno vsa dela z zlatom kakor tudi zobnice s kavčukom

Slovenem 10% popusta, kakor tudi plačilo na obroke.

DELO ZAJAMČENO.

KNJIGARNA - PAPIRNICARNA - KNJIGOVEZNICA

J. ŠTOKA TRST

VIA MILANO ŠTEV. 37

ima v zalogi na debelo in drobno vse pisarniške potrebščine za šole, občinske, župne in odvetniške urade, kakor tudi vsakovrstne slovenske knjige, muzikalije, molitvenike itd. — Izvršuje vsakovrstna knjigovezniška dela.

Izvršuje vsakovrstne pečate in tiskovine.

P. n. sodnijam naznanja, da sprejema in izvršuje vezanje zemlje-knjižnih in bančnih knjig tudi v urad. prostorih v mestu in tudi na deželi.

NEPREKOŠLJIVO JE MILO GODINA

KATERO IZDELUJE DOBROZNANA
DOMAČA TVRDKA

J. S. GODINA

V TRSTU

VIA DELLO SCOGLIO 316 — TELEFON 18 - 78

POZOR !

Okraski za rakve, pajčolanasta pokrivala, obleke in čevlji za mrtvece. Zaloge na debelo po zmernih cenah pri podjetju

A. KUNZE - Trst, Ugo Foscolo 15

Velika zaloga vina, žganja in likerjev

Jakob Perhauc

ustanovljena leta 1878

Trst, via Xidias 6, Telef. 2-36

Vedno v zalogi in po cenah izven vsake konkurence: pristen istrski tropinovec, kraški brinjec, in kranjski slivovec. — Lastni izdelki: šumeča vina, šampanjec, šumeči istrski retošk, Lacrima Cristi in druga. — Specialiteta: Jaičji konjak in Crema marsala ter raznovrstni likerji.

ZDRAVNIK

Dr. FR. JAKONČIČ

SPREJEMA

V GORICI, VIA CARDUCCI 6

OD 9.—11. IN OD 3.—4.